

Gebed om **Herleving**

“Het licht schijnt in de duisternis”

Herlevingen onder de Waldenzen

Herlevingen onder de Waldenzen

Voorwoord.....	3
Herlevingen onder de Waldenzen.....	4
Félix Neff, de Apostel der Franse Alpen.....	12
Een kerkdienst bij de Waldenzen.....	19

© Stichting Herleving

De stichting stelt zich ten doel om meer bekendheid te geven aan ware herleving van de zuivere Godsdienst, zoals de Bijbel daarover spreekt, en zoals de Kerkgeschiedenis er duizenden voorbeelden van geeft. Onze hoop is dat christenen hierdoor opgewekt mogen worden tot meer gebed om zulk een werk des Heeren. “Het is tijd voor de Heere dat Hij werke, want zij hebben Uw wet verbroken.”

Eindredactie: Johan J. Pieterman

Molenweg 36 - 4341 BE Arnemuiden - Nederland

Tel. 0118 - 606 707

Email jjp@revivalsite.nl

Postgiro 44 55 326 t.n.v. Stichting Herleving

Website Revival Site Holland (www.revivalsite.nl)

Voorwoord

De opmerkelijke geschiedenis van de Waldenzen wekte bij ons een sterk verlangen op om dit volk eens te gaan bezoeken. In 1995-97 was het dan zover dat deze wens in vervulling mocht gaan. Na een indrukwekkende reis door de Franse Alpen, volgt de afdaling in het dal van de Chisone in Italië, waar vroeger Waldenzen hebben gewoond, maar die door de Inquisitie zijn verdreven.

Het eerste dal, waar nog steeds Waldenzen wonen, is het Germanasca-dal, nauw en woest, en opklimmend tot Prali en Ghigo, op meer dan 1400 m. hoogte.

Vervolgens komt het belangrijkste dal, n.l. het Pellice-dal met de hoofdplaats van de Waldenzen, Torre Pellice. In deze schitterende vallei stijgt de weg omhoog, via Villar en Bobbio (dat bijna geheel door Waldenzen is bewoond) naar Villa Nova op ruim 1200 m. Dan volgt het pad over de Col de la Croix, op de grens met Frankrijk, naar het gebied waar Félix Neff met veel zegen heeft mogen werken.

Het derde dal is het Angrogna-dal, ten noorden van Torre Pellice. Aan het eind bevindt zich Pra del Torno, het vroegere heiligdom der Waldenzen, waar ze dikwijls samenkamen in tijden van vervolging.

Op Revival Site Holland kunt u een foto-serie vinden van de dalen in Italië en Frankrijk. Zie www.revivalsite.nl (Geschiedenis > Europa > Italië).

De volgende artikelen beschrijven de werken van de levende God onder dit oude volk. Maar evenals wij, hebben ook zij een nieuwe herleving nodig. Moge de Heere ons allen maken tot een lichtende kandelaar!

J.J.P.

Herlevingen onder de Waldenzen

De geschiedenis van de Waldenzen-kerk is zeer wonderlijk, want geen van de hedendaagse Protestantse kerken kan terugzien op zo'n lange historie. Dit Israël van de Alpen heeft volgens hun eigen overleveringen "sinds onheugelijke tijden" gewoond in de dalen van N.W.-Italië.

In vele boeken lezen we, dat de Waldenzen hun naam ontleenen aan Petrus Waldo (of Waldus), maar meer waarschijnlijk is dat de naam komt van Vallenses, ofwel Valleibewoners. B.v. Beza is deze overtuiging toegedaan, en meent dat de Waldenzen "het overblijfsel zijn van de meest zuivere primitieve Christelijke Kerk".

Ja, sommigen menen dat de eerste gemeenten in de Alpen van N.W.-Italië ontstonden in apostolische tijden, n.l. toen de vervolgingen uitbraken en velen wegluchtten naar de bergen.

In zijn opmerkelijk boek over *The Ancient Churches of Piedmont* (1690), beschrijft dr. Peter Allix de kerken in Italië van eeuw tot eeuw, en zegt o.a. het volgende: "De bisschop van Meaux heeft Beza zwaar beschuldigd vanwege zijn uitspraak, dat de Waldenzen sinds onheugelijke tijden de misbruiken van de Roomse Kerk krachtig wederstonden, en dat zij hun leer vasthielden van vader op zoon, ja sedert het jaar 120, zoals zij hadden gehoord en ontvangen van hun oudsten en voorvaderen."

De Waldenzen-predikant Jean Leger bespreekt in zijn standaardwerk *Histoire Générale des Eglises Evangéliques des Vallées de Piémont ou Vaudoises* (1669) uitvoerig de vraag wanneer de Waldenzen-kerk is ontstaan. In hfdst. 26-28 van

het eerste deel geeft hij achtereenvolgens talrijke getuigenissen uit hun eigen geschriften, van hun medestanders en ook van hun tegenstanders. Zie ook het boek van ds. J.F. Martinet, *Kerkelijke Geschiedenis der Waldenzen*.

In de 9e eeuw was Claudius bisschop van Turijn (ca. 820-839), en de kerken van Piémont (lett. ‘aan de voet van de bergen’, d.w.z. de Waldenzen-dalen in N.W.-Italië) behoorden tot zijn bisdom. In zijn tijd moet een grote herleving van de zuivere Godsdienst hebben plaatsgevonden, als we horen wat deze bisschop heeft geleerd en gedaan: hij gaf bevel dat de beelden uit zijn bisdom verwijderd moesten worden; hij schreef commentaren over de Pentateuch, het Mattheüs-Evangelie en vele N.T.-brieven. Hij predikte de rechtvaardiging door geloof alleen, ontkende de leer van het vagevuur, het aanbidden van relikwieën en het houden van bedevaarten.

Toen Napoleon in 1805 in Turijn was, ontbood hij de toenmalige moderator van de Waldenzen-kerk, ds. J.R. Peyran, en vroeg hem o.a.: “Sinds wanneer zijn jullie een onafhankelijke kerk geworden?” De moderator antwoordde: “Sinds de tijd van Claudius, bisschop van Turijn.”

We kunnen Peyran helaas niet meer om nadere details vragen, maar het is wel duidelijk dat in de dagen van Claudius een geweldige reformatie is geschied, die met recht een voorloper van dé Reformatie genoemd mag worden. Dit had nooit kunnen gebeuren als Claudius er alleen voor had gestaan; het wijst erop dat er in zijn bisdom een krachtig Bijbels getuigenis werd gevonden, en dát in een tijd dat de kerk van Rome al vele ernstige dwalingen had gekregen.

Wat betreft het wegdoen van de afgodsbeelden, daarover zegt Peyran, dat Claudius “door de Waldenzen altijd als

een van hun leraars ('pasteurs') werd beschouwd, en die uit zijn bisdom de afgoderijen heeft weggezuiverd (...), afgoderijen die nimmer binnen gebracht konden worden in de valleien, die ver van het verderf verwijderd waren en die altijd krachtig iedere vorm van vernieuwing hebben afgewezen". Met vele anderen meent Peyran, in zijn dagen wel genoemd de Patriarch der valleien, dat de Waldenzen-dalen bewaard zijn gebleven voor allerlei besmetting, en dat door de eeuwen heen daar een zuiver getuigenis der waarheid is gehandhaafd. Daarom hadden de Waldenzen ook altijd moeite om zich een Gereformeerde kerk te noemen, want ze waren immers nooit in Roomse dwalingen verstrikt geraakt, zoals bijna heel Europa. Wat dat betreft hadden ze geen reformatie nodig. Jean Leger schrijft in de 17e eeuw over "evangelische gemeenten", omdat hij gelooft dat deze kerken in Piémont zijn geweest, sinds het Evangelie daar werd aangenomen.

Peyran stelt ook duidelijk dat de Waldenzen en Albigenzen in Frankrijk hetzelfde geloof beleden, en dat ze niets te doen hadden met Arianisme en Manicheïsme. Dr. Allix was al eerder tot dezelfde conclusie gekomen. Zie ook zijn werk over de Albigenzen: *The Ecclesiastical History of the Ancient Churches of The Albigenes*.

N.B. Luther en Calvijn zijn door tegenstanders verweten de ketterijen van de Waldenzen en Albigenzen aan te hangen.

In de 12e eeuw vond er een krachtige opleving plaats door de bediening van Petrus Waldo in de omgeving van Lyon, ca. 1170. Gedurende deze opwekking kwam er steeds meer tegenstand uit Rome, totdat Waldo in 1184 door paus Lucius in de ban werd gedaan. Zijn volgelingen werden

verstrooid en sommigen namen hun toevlucht tot de Waldenzen-dalen in Italië. Daar ontstond toen een herleving van waaruit evangelisatie-activiteiten plaatsvonden in alle windstreken, met als gevolg dat de Waldenzen zich over vele landen verder verspreidden (tot in Z.-Italië, Frankrijk, Spanje, Engeland, Schotland, Duitsland, Polen, Bohemië en Litouwen). Jean Leger schrijft dat er rond 1180 ook vluchtelingen naar Nederland kwamen, vooral naar Vlaanderen en Wallonië; en hij merkt op dat de naam Wallonië afkomstig is van de Waldenzen! Vanaf 1223 zijn ze tot in Albanië en Roemenië doorgedrongen.

In 1176 kwamen de Waldenzen in Bohemië aan, en volgens Jean Leger is Waldo daar gestorven, na ook in Nederland te hebben gewoond. In de 15e eeuw vond in Bohemië een grote herleving plaats onder Johannes Huss die in 1415 als ketter is verbrand. Opnieuw was het bloed der martelaren het zaad der kerk, want in 1457 ontstond de Unitas Fratrum, en hun eerste ambtsdragers werden in 1467 door de Waldenzische bisschop Stephanos aangesteld. Deze Boheemse Broeders beleefden een tijd van opwekking, maar ook van veel vervolging. In de Reformatie-tijd kwam de ontmoeting met Luther die veel ontzag had voor hun getuigenis, vooral voor hun gemeentelijke tucht. Na vervolgingen kwamen in de 18e eeuw Moravische vluchtelingen op het landgoed van Zinzendorf terecht. Daar vond vanaf 1727 een grote opwekking plaats en de Herrnhut-beweging was in bepaalde opzichten ook een voortzetting van de oude Unitas Fratrum.

Om weer terug te keren naar de dalen van de Waldenzen: de pausen hadden inmiddels een steeds machtiger positie gekregen, en er kwamen meer en meer

vervolgingen, zodat de eeuwen na Waldo de meest tragische en gruwelijke inquisities zijn geschied.

Maar zie het wonder van Gods beschermende hand: de kandelaar bleef brandende tot aan de Reformatie. Toen in 1332 de inquisiteur Castelazzo in Angrogna kwam, ontdekte hij dat er samenkomsten waren die bezocht werden door soms 500 mensen.

George Morel¹ schrijft in zijn memoires over het jaar 1530 dat er toen ca. 800.000 (!) Waldenzen over Europa verspreid waren.

En dat was de tijd waarin de contacten met de leiders van de Reformatie op gang kwamen; in 1526 werd een eerste deputatie uitgezonden om zich op de hoogte te stellen. Hoe verblijd waren de Waldenzen, toen inderdaad bleek dat de Heere een wonderbaar werk begonnen was.

Op 12 okt. 1532 werd een belangrijke synode gehouden in het dal van Angrogna, in Chanforan, waar nu een monument staat. Zelfs uit Bohemen kwamen er afgevaardigden, terwijl Farel een voorname rol speelde. Zes dagen lang werd er zitting gehouden, en de gemeenschap tussen de aloude Waldenzen-kerk en de pas ontstane Reformatiekerken kwam tot stand, hoewel de Boheemse broeders maanden tot voorzichtigheid om niet zomaar het kostbare vaderlijke erfgoed kwijt te raken. Een van de besluiten was om een Bijbelvertaling in het Frans te maken, en Robert Olivétanus, neef van Calvijn, ondernam deze enorme taak,

¹) George Morel kwam uit de vallei van Freissinières (zie volgende artikel over Félix Neff). Hij werd in 1530 samen met Pierre Masson uitgezonden naar Zwitserland en Duitsland om de reformatoren te bezoeken.

volgens sommigen daarbij geholpen door Calvijn, die ook het voorwoord zou schrijven.

Zowel Luther, alsook Melanchton, Bucer en Oecampadius gaven met blijdschap en dankbaarheid getuigenis dat de waarheid onder de Waldenzen zovele eeuwen bewaard was gebleven.

Dr. J.A. Wylie schrijft: “De Kerk der Alpen had nu vrede gedurende 28 jaren. Dit was een tijd van grote geestelijke voorspoed. Heiligdommen verschenen in al haar valleien. (...) De menigten die haar diensten bijwoonden, namen voortdurend toe. Kort gezegd, deze eerbiedwaardige Kerk kreeg een tweede jeugd.” Een ander schrijft: “Hier was een adem des levens, die een 30 jaar durende opwekking teweegbracht”, en: “Het gevolg van deze synode [van Chanforan 1532] was een grote opwekking in de valleien; zielen werden gered, kerken schoten tevoorschijn, en een tijd van geestelijke zegen volgde gedurende bijna 30 jaar.”

Het was dus een periode van krachtige herleving, waarvan ook nog het volgende treffend blijkt geeft:

Nadat het vanaf 1555 mogelijk was gebleken om kerken te bouwen in Angrogna, Serre en Torre Pelice, was er zoveel belangstelling om Gods Woord te horen, dat ds. Etienne Noël te Angrogna niet alleen op zondag predikte, maar ook op dinsdag, woensdag en donderdag. Op 25 juni 1557 werd er Avondmaal gevierd waaraan 6000 mensen deelnamen! Zelfs bij de legendarische avondmaalsvieringen in Cambuslang (1742) met George Whitefield namen niet zovelen deel!

Het kon niet anders of deze gezegende werken Gods moesten een reactie oproepen uit het rijk der duisternis. De

paus deed een nieuwe poging om deze 'ketterij' uit te roeien. In 1560-61 vond een wrede expeditie plaats onder Graaf de la Trinita, maar op bijzondere wijze konden de Waldenzen de vijandelijke macht verslaan.

Regelmatig vonden er allerlei schermutselingen plaats totdat het leek, dat in 1655 de Waldenzen geheel uitgeroeid zouden worden. Het 'Bloedig Pasen' is zo'n weerzinwekkende slachtpartij geworden, dat o.a. Engeland en Nederland het voor de martelaars hebben opgenomen. Een klein overblijfsel kon naar Zwitserland vluchten.

In 1689 vond de 'Glorieuse Rentrée' plaats van 900 mannen, onder leiding van ds. Henri Arnould. Deze 'Heerlijke Terugkeer' is één aaneenschakeling van wonderlijke gebeurtenissen, die ons doen denken aan de geschiedenis van Israël in het O.T. Zo namen de Waldenzen de dalen weer in bezit, en de overlevenden konden naar hun aloude plaats terugkeren. Hoewel er nog dikwijls spanningen waren met Rome, zijn er niet meer zulke vervolgingen geweest als in de eeuwen daarvoor.

In de dagen van het Zwitserse Reveil vond er ook een krachtige herleving plaats door de bediening van Félix Neff (1798-1829). Hij was vooral werkzaam onder het overblijfsel van de Waldenzen in de aangrenzende Franse Alpen. Zie het volgende artikel.

Ook de dalen in Piémont ontvingen zegen in die dagen. Dr. J.A. Wylie schrijft: "Het bezoek gebracht door de apostolische Félix Neff, in 1825, was het eerste aanbreken van een nieuwe dag. Er werd gevoeld dat door hem een adem van de hemel over de dorre beenderen was heengegaan.

Het volgende stadium in hun wederopstanding was het

bezoek van dr. William S. Gilly. (...) Het resultaat van zijn bezoek was de oprichting van een college in Torre, tot onderwijs voor de jeugd en opleiding van predikanten, en een hospitaal voor de zieken; bovendien werd er grote belangstelling voor hen opgewekt in Engeland.” Deze dr. Gilly (1789-1855), een Engelse kanunnik, heeft veel voor de Waldenzen gedaan. De aandacht van velen werd getrokken, vooral ook door het schrijven van drie belangrijke boeken: twee over zijn bezoeken aan de dalen, zowel in Italië als in Frankrijk, en dan zijn boek over Félix Neff.

In 1848 kregen de Waldenzen burgerlijke en politieke rechten, gelijk de anderen. Vanaf die tijd tot heden toe hebben ze in hun valleien geen vervolgingen meer gekend.

Geestelijk gezien is het er echter niet op vooruit gegaan: de Waldenzen behoorden in 1948 tot de oprichters van de Wereldraad van Kerken te Amsterdam.

In persoonlijke contacten hebben we gemerkt, dat als wij b.v. aan ouderen vragen stelden over een waarachtig bekerend werk van God, er dikwijls een reactie kwam van: Ja, zoals u daar nu over spreekt, zo was het vroeger bij ons. En dit soms met tranen in de ogen!

Zo zien we dat ook dit aloude volk in onze dagen dringend behoefte heeft aan een ware herleving van de aloude Godsdienst der vaders. “O Heere, doe Uw werk herleven” (Hab.3:2; Eng. vert.).

J.J.P.

Voor een lijst van geraadpleegde boeken: Zie *Herlevingen onder de Waldenzen* op: www.revivalsite.nl (Geschiedenis > Europa > Italië).

Félix Neff, de Apostel der Franse Alpen

Félix Neff werd op 8 oktober 1798 te Genève geboren. Als instrument voor zijn bekering heeft de Heere César Malan gebruikt, en het boekje: *Le Miel descendant du Rocher*.¹ Hij heeft nog meegeholpen aan de bouw van de ‘Chapelle du Témoignage’, de Getuigeniskapel van César Malan. Nadat hij reeds op vele plaatsen in Zwitserland en in Frankrijk (o.a. in Mens) met zegen had gepredikt en gearbeid, werd hij op 11 mei 1823 in Londen tot predikant geordend. Hierna was hij van het najaar 1823 tot de lente van 1827 werkzaam in de Hoge Alpen in Frankrijk, onder andere bij de Waldenzen in de vallei van Freissinières.² Na deze jaren van

1) *De Honing afdalend uit de Rotssteen*, de Franse vertaling van *A choise drop of honey from the rock Christ*, geschreven door Thomas Willcox. Het boekje is ook in het Nederlands uitgegeven onder de titel: *Honing uit de rots*.

2) Iemand schrijft: “Daar leeft, in bergpassen en op bergtoppen met eeuwige sneeuw bedekt, een bevolking die, zoals men zegt, door haar eredienst en geloofsbelijdenis, aan de oudste Gallische christenen herinnert. Zij hecht zich niet alleen aan de leerlingen van Petrus Waldo, maar aan het apostelschap van Ireneus, de tweede bisschop van Lyon.

Deze christenen van Dauphiné, die altijd aan wrede vervolgingen waren blootgesteld en zich nauwer aaneensloten naarmate de macht van Rome toenam, waren van rots tot rots en van bergtop tot bergtop gevlucht, tot zij de meest uiterste punten bereikt hadden, waar de mens kan leven. Zij hadden met zich genomen hun bijbels, hun geloofsbelijdenissen en deze onwankelbare vroomheid, die de afgrijselijkste pijnigingen boven de afval kiest. Toen de hervorming kwam, begroetten zij die, als een zuster van hun oude geloofsbelijders en zij verenigden zich met de kerken van Dauphiné en van Provence. In de valleien van Freissinières en van Queyras vond Neff dorpen zoals Dormillouse, die als het ware aan de helling der Alpen hingen, bevolkt door deze overblijfselen van een gelovig geslacht.”

veel ontbering en voortvarende arbeid, zowel op geestelijk als sociaal gebied, moest hij voor zijn gezondheid terugkeren naar Genève. Daar is hij op 12 april 1829 gestorven, 30 jaar oud. Vijftig jaar later was in de streek waar Félix Neff in de Franse Alpen had gewerkt zijn nagedachtenis nog steeds zeer levendig.

Hieronder volgen enkele gedeelten uit zijn Journaal, waarin we er iets van kunnen lezen hoe de Heere hem gebruikte:

“De woestijn en de dorre plaatsen zullen vrolijk zijn, en de wildernis zal zich verheugen en zal bloeien als een roos” (Jes. 35:1).

“De sombere en woeste vallei [van Freissinières] waarover ik laatst nog gesproken heb, schijnt deze profetie tot werkelijkheid te willen maken. (...) Ik klom op Witte Donderdag 30 maart [1825] naar Dormillouse.¹ Vanaf de voet van de heuvel zag ik een groep die naar beneden kwam, denkend dat ik nog in La Combe was; ik gaf hun een teken om terug te keren; maar zij bleven afdalen totdat ze mij

¹) Dormillouse is een dorpje wat op 1760 meter hoogte ligt aan het eind van deze vallei. Dr. William Stephen Gilly schrijft erover: “De rots waar Dormillouse op staat is bijna ontoegankelijk, zelfs in de mooiste maanden van het jaar. Er is maar één toegang, en deze is altijd moeilijk, vanwege de steile klim, en de glibberigheid van het pad in zijn smalste gedeelte, veroorzaakt door een waterval, die zichzelf over dit pad in de afgrond naar beneden werpt (...). Wanneer de zon het helderste schijnt, is de zijde van de berg tegenover Dormillouse, op dezelfde hoogte, bedekt met sneeuw, en de reiziger vindt niets om hem voor zijn pelgrimstocht te belonen, dan de voldoening dat hij zijn voet geplant heeft op de bodem die geheiligd is geworden als het toevluchtsoord van christenen, welker de wereld niet waardig was. De plaats, die zij en hun afstammelingen hebben verkozen voor hun laatste sterkte, is inderdaad een echte citadel van kracht.”

ontmoet hadden, en zeiden dat ze deze weg niet zo vaak samen met mij gingen als ze wel wilden. Dezelfde dag, na de dienst, onderzocht ik de catechisanten, elk geslacht [mannen en vrouwen] afzonderlijk. Ik stelde aan ieder passende vragen, en ik kon mij ervan verzekeren dat de Heere inderdaad had gewerkt. (...) Allen toonden een grote kennis van hun ellende; en het merendeel leek er levendig door aangedaan te zijn.

's Avonds was er een openbare bijeenkomst, die nog veel ontroender was en tot elf uur duurde; de jonge mannen bleven tot lang hierna. Toen ik naar buiten was gegaan om lucht te scheppen, hoorde ik in een naburig huis geweene en rouwklachten als over een dode; ik naderde en constateerde dat het de jonge meisjes waren, samengekomen bij Suzanne, en die, geraakt door haar woorden vol van leven, hun langdurige onverschilligheid beweenden. Ik zal niet trachten om dit ontroerende tafereel weer te geven, deze klaaglijke en onderbroken woorden, waaraan de uitdrukkingen en het woordgebruik van hun dialect een inhoud geven, waarvoor het Frans niet vatbaar is. Ik geloofde niet hen te moeten storen; ik trok mij geruisloos terug, en ging mij weer bij de jonge mannen voegen die nauwelijks minder vertederd waren.

Zo ging deze nacht voorbij, die het onbevleete Lam geheiligd heeft door Zijn zware zielestrijd. Indien de Heilige en Rechtvaardige op het punt stond te bezwijken onder het gewicht van de toorn; indien Hij werd 'weggenomen door de sterkte van de angst en van de veroordeling', hoe zouden de waarlijk schuldigen niet moeten beven als zij ertoe komen het gewicht van hun zonden te gevoelen!

De volgende dag, Goede Vrijdag 31 maart, daalde ik al

vroeg af naar La Combe voor het onderzoek van de catechisanten; zij waren verder gevorderd dan te Dormillouse; maar behalve de twee Bessons had niemand vrede gevonden; de meest diepe droefheid was op alle gezichten te lezen. – Om tien uur begaf ik mij naar de nieuwe kerk, waar de gehele vallei verzameld was; de catechisanten, honderd in aantal, bezetten alle banken tegenover de preekstoel. Ik richtte een woord tot hen over 1 Petrus 2:2: ‘Als nieuwgeboren kinderkens, enz.’. De Heere stond mij machtig bij; en hoewel ik mij nauwelijks had kunnen voorbereiden, liet ik, naar ik geloof, weinig achterwege wat ik hun niet zei. De gemeente versmolt in tranen; veel jonge mensen, vooral meisjes, lagen op de knieën onderaan hun banken. Toen men de doopgelofte moest opzeggen, vond ik er geen enkele die deze ten einde kon brengen; de snikken verstikten hun stem; ik was verplicht deze gelofte voor hen op te zeggen. Daarna, mijn handen opheffend terwijl allen waren neergeknield, sprak ik de zegen van de Vader, van de Zoon en van de Heilige Geest over hen uit. Na de dienst bleef het merendeel op de knieën, zonder, naar het leek, bemerkt te hebben dat hij voorbij was; anderen gingen zich in groepjes verzamelen om samen te wenen en te bidden. (...)

Zondag, Pasen 2 april, Avondmaal. De gemeente was bijna even talrijk als bij de inwijding. Ik verklaarde het 6e hoofdstuk van Romeinen, zo duister voor de vleselijke mens; daarna bediende ik het Avondmaal aan mijn toehoorders, die, voor het merendeel, naar de tafel kwamen met ogen nat van de tranen; de oude mensen zeiden dat ze nog nooit de helft van het aantal mensen in hun kerk Avondmaal hadden zien viëren. ’s Middags was de gemeente bijna even talrijk als ’s ochtends; en ’s avonds waren er zoveel als er

maar konden zijn; het duurde voort tot zeer laat in de nacht.

Maandag was opnieuw een feestdag, en ik klom naar Dormillouse; men kwam er vanuit de hele vallei heen, en ik hield er nog drie openbare samenkomsten.

Zo verstreek deze voor de vallei waarlijk heilige week. (...) Men deed overal niet anders dan lezen, bidden en wenen; vooral de jonge mensen schenen bezielde te zijn met eenzelfde geest; en een levenwekkende vlam scheen zich van de een op de ander mede te delen, als een elektrische vonk.

Gedurende deze acht dagen heb ik in z'n geheel nog geen dertig uur rust gehad; men kende noch dag noch nacht meer. Voor, na en tussen de openbare diensten, zag men alle jonge mensen in verscheidene groepen samengekomen bij de blokken graniet waarmee het land is bedekt, bezig met elkaar te stichten. Hier las men *Honing uit de Rots*, dáár de *Christenreis*; verderop sprak Suzette Baridon, omringd door jonge meisjes, met hen over de liefde van de Zaligma-ker; terwijl de ernstige François Bertholon de jonge mannen al de gruwelen van de zonde, en de noodzaak van berouw voorstelde. In deze kleine bijeenkomsten vloeiden de tranen net als in de kerk, en men nam er dezelfde plechtigheid waar.

Getroffen en verwonderd over dit plotselinge reveil, had ik moeite om tot mijzelf te komen. Zelfs de rotsen, de watervallen, het ijs, alles leek voor mij tot leven te zijn gekomen, en bood mij een minder gestrengte aanblik. Dit woeste land werd mij aangenaam en dierbaar, zodra het de woonplaats van mijn broeders was (Ps. 122)!...

Laten wij echter niet vergeten dat er in de lente meer bloemen zijn dan vruchten in de herfst; en dat op het

ogenblik van een reveil, veel zielen, meegevoerd door de algemene beweging, levend gemaakt lijken zonder het daadwerkelijk te zijn, zoals een keisteen temidden van een kolenvuur zal worden aangezien voor een levende kool.

Maar, hoe het ook zij, hier vindt een werk des HEEREN plaats. Hij alleen kent degenen die de Zijnen zijn, en Hij zal ze openbaar weten te maken. Hem alleen zij de lof en de heerlijkheid door Jezus Christus, in alle eeuwigheid! *Amen.*”

Op 6 juli 1825 ging Neff op weg naar de dalen van Piémont in Italië, waar de Waldenzen waarschijnlijk al vanaf de eerste eeuwen van het christendom hebben gewoond. Hiervoor moest hij dwars over de bergketen die de grens vormt tussen Frankrijk en Italië. Hij zegt ervan:

“Na twee uur van steil klimmen bereikte ik de Col de la Croix [2305 m.], dichtbij Mont Viso [deze berg is 3841 m. hoog]. Ik zal niet trachten de indruk weer te geven die het schitterende tafereel op mij maakte, wat zich plotseling aan mijn oog vertoonde. Achter mij en om mij heen, de steile rotsen en de gletsjers van de Alpen; aan mijn voeten, de bekoorlijke valleien van Piémont en, in de verte, de uitgestrekte vlakten van Italië. (...)

Het duistere Rijk van het Beest, en de dubbele slavernij van het fanatisme, namen al mijn zinnen in beslag, en wierpen als het ware een donkere sluier over dit lieflijke Italië. ‘O Jezus!’ riep ik uit, ‘o Goddelijke Zon, zult Gij dit ongelukkige volk nooit verlichten? Hebt Gij het onherroepelijk overgegeven aan de verleidingen van de vijand? En gij, nederige vallei, bewaterd met het bloed van zovele martelaren, zijt ook gij onvruchtbaar geworden? Brandende lamp, die zolang temidden van de duisternis hebt geschitterd, zijt

gij voor altijd uitgeblust? O HEERE, hebt Gij dit zwakke overblijfsel van Uw oude Kerk verlaten? Hebt Gij het uit Uw boek gedelgd en uit Uw mond gespuwd? Gedenk Uwer barmhartigheden! Geef haar Uw kandelaar weder; breng de harten der vaders terug in de kinderen; en verwaardig U om Uw zwakke dienstknecht te vergezellen teneinde men 'de verwoeste erfenissen nog weder beërft'!

O, hoe klopte mijn hart toen ik de ruïnes van ons Europese Sion bereikte! Wat zou ik tot dit volk zeggen? hoe zou ik ze toespreken? Verdiept in deze overdenkingen, daalde ik snel een steil pad af langs de rotsige oevers van de Pellice.”

Neff bracht enige tijd in Piémont door. Hij is hier maar eenmaal geweest. Maar zijn bezoek heeft gezegende gevolgen mogen hebben. Iemand schrijft:

“Neff, teruggekeerd in de Franse Alpen, hield niet op de Waldenzen te bemoedigen door brieven vol van toegegenheid en praktische besturingen. In mei 1827 constateerde André Blanc [een vriend van Neff uit Mens, Frankrijk], tijdens een bezoek aan Piémont, werkelijke vorderingen, en in de lente van 1828 was er een waarachtige herleving gaande, ondanks de tegenstand van de vijand, die reeds was uitgegaan om zijn onkruid te zaaien, hetgeen Neff deed schrijven: ‘Ach! ik kan thans zeggen, evenals de Heere: Ik ben gekomen om vuur in Piémont te brengen; en wat wil ik nog meer, indien het alreeds ontstoken is?’”

Geraadpleegde literatuur:

The life of Félix Neff, Ami Bost

A Memoir of Félix Neff, by William Stephen Gilly, D.D.
Félix Neff, l'Apôtre des Hautes-Alpes, par S. Lortsch
Souvenez-vous de vos conducteurs, par F.C.

Over Félix Neff kunt u nog een artikel vinden op www.revivalsite.nl (Geschiedenis > Europa > Frankrijk).

Een kerkdienst bij de Waldenzen op zondag 21 juli 1844, in Serre (Angrogna-dal)

”De godsdienstoefening begon daarmee, dat de voorlezer (tevens schoolmeester), die zijn plaats had aan een lessenaar voor de predikstoel, de eerste drie kapittels las uit de brief aan de Efeziërs. (...) Toen liet hij de Tien Geboden volgen, en besloot met te lezen Matth. 22:37-40, als bevattende de hoofdinhoud van de wet.

Kerk in Serre

Hierop beklom de leraar, professor Revel, de predikstoel, en las de volgende belijdenis van zonden voor, die de gemeente staande aanhoorde.

‘O Heere God, eeuwige en almachtige Vader! Wij belijden en erkennen voor Uw heilige Majesteit, dat wij ellendige zondaren zijn, die in zonde en verderfelijheid ontvangen en geboren zijn, geneigd tot alle kwaad, en uit ons zelf onbekwaam tot enig goed; en dat wij op veelvuldige wijze Uw

heilige geboden overtreden, waardoor wij van Uw gerechtigheid veroordeling en de dood verdiend hebben. Maar, o Heere! het is ons tot diepe droefheid, dat wij dusdanig tegen U gezondigd hebben; wij veroordelen onszelf en onze boosheid, en wensen daarover een oprecht berouw te bewijzen, en wij bidden dat Uw genade ons daarbij sterke en helpe. Dat het U dan behagen moge, goedertieren God, Vader van alle barmhartigheid, om U over ons te ontfermen, in de Naam van onze Heere Jezus Christus, Uw Zoon. En schenk ons bij de vergiffenis van onze zonden de hulp van Uw Heilige Geest, ja, doe de invloed daarvan dagelijks sterker worden in onze harten; opdat wij, bij de ootmoedige belijdenis van onze zonde en ongerechtigheid, die oprechte droefheid daarover mogen gevoelen, die de zonde in ons gemoed kan verstikken, en waardoor wij die vruchten van gerechtigheid en heerlijkheid zullen kunnen voortbrengen, die welbehagelijk zijn in Uw ogen; alles door Jezus Christus onze Heere. Amen.'

Alsnu gaf de predikant enige verzen op van een psalm, die door de gemeente zittende gezongen werden. Ieder had een psalmboek, waarin de noten boven de woorden geplaatst zijn. Zij zongen uit volle borst, en met veel uitdrukking, zodat het mij duidelijk werd, niet alleen dat het godsdienstig gezang hier in hoge achting staat, maar ook dat men er zich vlijtig op toelegt. De melodie ademde een zachte, treurige stemming. Toen het zingen afgelopen was volgde onderstaand gebed:

'O almachtig God, onze hemelse Vader! Wij smeken U op grond van de belofte, dat Gij in het midden wilt zijn van degenen die in Uw Naam vergaderd zijn, en dat Gij ons horen wilt zo vaak wij U aanroepen in de Naam van Uw Zoon, dat Gij thans genadig op ons wilt nederzien, en onze ge-

dachten en wensen wilt opwaarts leiden tot U, opdat wij in dit uur U dienen mogen op een wijze die U welbehagelijk is.

Grote God! Wij verootmoedigen onszelf voor U; wij aanbidden Uw oneindige Majesteit; wij prijzen Uw wijsheid, Uw macht en Uw goedheid, die zozeer kennelijk zijn uit het grote werk der schepping, gelijk uit dat der verlossing door Christus Jezus. Wij danken U, o Heere! voor al de tijdelijke en geestelijke genadegiften, welke wij onophoudelijk uit Uw weldoende hand ontvangen. Maar wij wensen thans, met alle christenen die heden gelijk wij in het heiligdom zijn opgegaan, U dáárvóór meer bijzonder te loven en te prijzen, dat Gij Uw Zoon in de wereld hebt gezonden voor onze verlossing; en dat, nadat Gij Hem hadt overgegeven voor onze overtredingen, Gij Hem hebt opgewekt tot onze rechtvaardiging. Wij danken U, dat Gij ons door Zijn heerlijke opstanding de levende hoop hebt geschonken van onsterfelijkheid.

O God! Groot is Uw eer in al Uw gemeenten, en de roem van Uw Naam wordt hoog verheven in alle vergaderingen van Uw gelovigen. O mogen ook onze dankzeggingen opklimmen tot Uw troon! Maak ons waardig om hiernamaals te delen in de opstanding van de rechtvaardigen, en in de glorie van het koninkrijk der Hemelen, hetwelk Christus Jezus als onze Voorganger is binnengegaan, en alwaar Hij leeft en regeert, waar Hij wordt aangebeden en grootgemaakt, met U en de Heilige Geest, God voor eeuwig en altoos.

O God! Gij Die ons wilt onderwijzen door Uw Heilig Woord, schenk ons, daar wij heden zijn samengekomen om dat Woord te lezen en een gedeelte ervan te overpeinzen, die helderheid van verstand en die reinheid van gemoed, die

nodig is, opdat wij de dingen welke daarin ons geopenbaard worden goed verstaan, en met een gelovig hart aannemen mogen. Sterk Uw dienaren, opdat zij Uw Woord mogen verkondigen in zijn zuiverheid, en met duidelijkheid, eenvoudigheid en ijver. Maak hun prediking krachtig en heilzaam door de werking van de Heilige Geest, opdat het goede, heilige zaad in onze harten moge ontvangen worden als in een wél toebereide akker, en opdat wij mogen vruchten voortbrengen in rijke overvloed. Mogen wij niet slechts hoorders zijn van Uw Woord, maar ook beoefenaars van de lessen en voorschriften daarin gegeven, en mogen wij ten laatste de eeuwige zaligheid deelachtig worden, door Jezus Christus, Die ons geleerd heeft te bidden: Onze Vader Die in de hemelen zijt, ...'

Alsnu nam mijn vriend Revel het 22e hoofdstuk van Mattheus, vers 1-14, tot tekst voor zijn leerrede; en daarin wees hij op duidelijke wijze aan, hoe God in Zijn oneindige liefde en barmhartigheid aan de verlossing van zondaren had gedacht, en in hoe uitgestrekte zin en in welke milde geest de verkondiging van het Evangelie daartoe het middel mocht zijn; daarentegen toonde hij aan dat wij mensen steeds op allerlei uitvluchten en verontschuldigungen bedacht zijn, in plaats van gaarne en dankbaar de genadegift Gods aan te nemen; terwijl hij aan het slot het rampzalig einde derzulken schetste, die zich verhardten tegen de roepstem van de Goddelijke liefde.

De leerrede kenmerkte zich door een stijl die voor het eenvoudigst gemoed verstaanbaar mocht geacht worden; door een ernst en een zeggingskracht, die niet missen konden de aandacht te boeien en het gemoed aan te grijpen; eindelijk door een uiterst gepaste wijze, om uit het verhan-

delde leringen en vermaningen af te leiden naar de verschillende behoefte van de hoorders, zodat wel niemand van hun het bedehuis zal verlaten hebben, zonder dat hij in meerdere of mindere mate zijn eigen beeld had kunnen herkennen, in de bijzonderheden door de leraar ontwikkeld. Mijn vriend Revel las zijn leerrede niet, en predikte evenmin volgens een schets; hij sprak zijn opstel integendeel uit het hoofd uit, terwijl hij het vooraf nauwkeurig in zijn geheugen had geprent, alhoewel het mij toch voorkwam dat nu en dan een uitweiding plaats had, wanneer zich een nieuw gelukkig denkbeeld onder het spreken voordeed. Deze manier van preken wordt door de Waldenzer leraars algemeen gevolgd; en zeker is het, dat een predikant die zijn opstel mocht willen voorlezen, slechts op een zeer beperkt gehoor zou kunnen rekenen. (...)"

Ten slotte nog een gedeelte uit een dankgebed:

"Almachtige God! Wij danken u voor het voorrecht dat Gij ons heden hebt geschonken, dat wij wederom uit Uw heilig Woord hebben mogen horen. Moge de heilzame lessen die daaruit tot ons spraken, door de invloed van Uw Heilige Geest bewaard blijven in ons gemoed, opdat Uw Woord rijkelijk in ons wone en ons vervulle met de wijsheid die naar de godzaligheid is (...)

Hoor ons gebed, o barmhartige God en Vader, om wille van Jezus Christus, Uw Zoon. Amen."

Uit een verslag van de Schotse ds. Ebenezer Henderson (1784-1858).

Geschiedenis der Waldenzen, Antoine Monastier (1851)

**Als Mijn volk,
waarover Mijn Naam genoemd wordt,
zich verootmoedigt
en bidt
en zij Mijn aangezicht zoeken
en zich bekeren van hun boze wegen,
zo zal Ik uit de hemel horen
en hun zonden vergeven
en hun land genezen**

2 Kron. 7:14